

Človek a spoločnosť

Obsah:

VLASTIVEDA	2
GEOGRAFIA.....	5
DEJEPIS	12
OBČIANSKA NÁUKA	19

VZDELÁVACIE CIELE

1. Skúmať, pozorovať a bádať krajinu od miesta svojho bydliska po jednotlivé regióny Slovenska.
2. Rozvíjať schopnosť orientovať sa na mape a vyhľadávať v nej potrebné informácie.
3. Budovať vzťah k svojej obci, regiónu a Slovensku.
4. Rozvíjať tvorivosť pri riešení zmysluplných úloh.

ROČNÍK	KLÚČOVÉ UČIVO	NÁVRHY/PRIKLADY AKTIVÍT
3.	Poznatky o svojej obci a budovanie pozitívneho vzťahu k nej Porozumenie, že súčasná podoba krajiny je ovplyvnená ľudskou činnosťou v minulosti	<p>Aplikačné tvorivé úlohy zamerané na obec a život v nej. Množstvo kvalitne spracovaných námetov k téme je dostupných na: architektiveskole.cz.</p> <p>Efektívnym spôsobom rozvíjania geografického myslenia žiakov je využiť ich osobnú geografiu.</p> <p><i>Ako si žiaci tvoria svoje mentálne mapy bezprostredného okolia?</i> Zadajte im úlohu nakresliť mapu ich cesty do školy, na ktorej vyznačia viaceré pre nich dôležité body (križovatka, zaujímavý dom, stromoradie, schody...).</p> <p>Ak chodia žiaci aspoň občas na výlet, môžu si tvoriť svoje vlastné cestovateľské denníky, v ktorých opíšu zážitky, čo ich zaujalo, čo videli, cítili a počuli. Súčasťou môže byť vlastnoručne nakreslená mapa doplnená o fotografie.</p> <p>Pripravte žiakom sériu zaujímavých historických fotografií, ktoré zobrazujú im blízku krajinu a život ľudí v minulosti. Žiaci môžu porovnávať historické fotografie so súčasnosťou, napísať list predkom do minulosti či potomkom do budúcnosti. Kvalitné historické fotografie sú v databázach projektov Hungaricana,</p>

		<p>v digitálnych záznamoch Ústavu etnológie a sociálnej antropológie SAV alebo na webovej stránke Slovensko na historických fotografiách.</p> <p>Žiaci sa môžu oboznámiť s digitálnymi mapami a leteckými snímkami okolia ich bydliska na webovej stránke Mapy.cz. <i>Dokážu na nich identifikovať polohu svojho bydliska, školy, významných budov v obci a jej okolí?</i> Zaujímavé tipy na výlety zas nájdú na mape stránky vypadni.sk.</p> <p>Svet za oknom – Žiaci sú doma a krajinu môžu spoznávať prevažne spoza okna. Využite to na jednoduchú aktivitu, v ktorej odfotia svoj pohľad z okna a doplnia k nemu anotáciu. <i>Čo z neho vidia (aké vrchy, budovy...), ako to na nich pôsobí, aký by bol ich vysnívaný pohľad z okna?</i></p>
<p>4.</p>	<p>Orientácia na mape Slovenska Zaujímavé prírodné, kultúrne a historické pamiatky Slovenska Kreatívne spracovanie získaných geografických poznatkov</p>	<p><i>Aplikačné úlohy na prácu so všeobecno-geografickou mapou Slovenska</i></p> <p>Vyhľadať trasu medzi dvomi zvolenými miestami pomocou nástroja v digitálnej mape (Google Mapy alebo Mapy.cz). Na digitálnej mape vyhľadať vybrané mestá, národné parky, hrady a zámky Slovenska. Žiaci môžu vyhľadávať aj zaujímavé turistické či cykloturistické trasy a zistiť ich vzdialenosť či prevýšenie.</p> <p>Žiaci vytvoria jednoduchú mapu svojich doteraz navštívených miest, atrakcií a pod. na Slovensku. Prípadne mapu atrakcií, ktoré by v budúcnosti radi navštívili. Pracovať môžu s encyklopédiami, portálmi cestovného ruchu jednotlivých regiónov alebo s webovými stránkami, ako sú slovakia.travel či vypadni.sk.</p> <p>Virtuálne expedície, na ktorých žiaci cestujú do vybraných miest a regiónov Slovenska. Inšpirovať sa dá na príklade vytvorených úloh k Bratislave.</p> <p>V archíve relácie Bola raz jedna povesť, ktorú vysiela Rádio Junior sú dostupné nahrávky povestí k množstvu obcí, hradov a oblastí Slovenska. Vyberte žiakom povesti, ktoré sa vzťahujú na</p>

		<p>váš región a pripravte k nim sériu otázok a úloh. Vypočutú povesť môžu žiaci nakresliť aj ako jednoduchý komiks.</p> <p>Tvorba modelu vybranej pamiatky Slovenska z ľubovoľného materiálu (papier, plastelína, lego, drevené kocky...) a jeho následná prezentácia.</p> <p>Tvorba reklamných sloganov a stručného propagačného textu cestovného ruchu vybranej obce, regiónu, pohoria a pod.</p> <p>Žiaci graficky navrhnu a napíšu pohľadnicu z nimi vybraného miesta na Slovensku.</p> <p><i>Čo všetko máme doma zo Slovenska?</i> – Žiaci majú za úlohu preskúmať doma špajzu, chladničku či ďalšie miesta v domácnosti a vytvoriť zoznam produktov vyrobených na Slovensku. Výsledok zapíšu do tabuľky, doplnia fotografiami, prípadne mapou.</p>
--	--	--

VZDELÁVACIE CIELE

1. Rozvíjať geografické myslenie žiakov – schopnosť vyhľadať, porovnať, zhodnotiť, syntetizovať a prakticky využiť geografické informácie z rôznych zdrojov (mapy, texty, tabuľky, grafy, obrázky, fotografie, videá a pod.).
2. Rozvíjať záujem o okolie, aktuálne dianie vo svete, na konkrétnych príkladoch ukazovať využitie geografie v každodennom živote.
3. Rozvíjať tvorivosť pri riešení zmysluplných úloh.
4. Pochopiť zložitosť krajiny a silnú vzájomnú previazanosť jej prírodných a socioekonomických zložiek.

ROČNÍK	KLÚČOVÉ UČIVO	NÁVRHY/PŘÍKLADY AKTIVÍT
5.	Práca s mapou Kreatívne spracovanie získaných geografických poznatkov Získavanie a fixácia geografických poznatkov	<p><i>Rozumejú žiaci tomu ako vzniká mapa? Poznajú a dokážu správne používať mapové symboly či mierku?</i></p> <p>V aktivite Záhada ostrova Nukupule majú za úlohu nakresliť mapu fiktívneho ostrova podľa slovného opisu a tak si precvičia nielen prácu s mapou, ale aj čitateľskú gramotnosť. Žiaci môžu pracovať aj na voľnejšom zadaní a tvoriť vlastné mapy ich vymyslených svetov.</p> <p>Piataci by mali byť schopní „čítať“ turistickú (topografickú) mapu, preto môžu pracovať na úlohách, ktoré sú zamerané na polohopis a výškopis. Voľne dostupnú podrobnú turistickú mapu ponúka napríklad portál Mapy.cz. Žiaci sa môžu venovať aj tvorbe modelu povrchu z plastelíny. Po bezplatnej registrácii je opis aktivity dostupný na Orbis Pictus.</p> <p>Vhodnými úlohami na precvičovanie práce s mapou sú rôzne pátracie hry zamerané na vyhľadávanie v školskom atlase. Žiaci môžu vyhľadávať miesta pomocou súradníc, vyhľadávať názvy geografických prvkov k písmenám abecedy, vyhľadávať podľa</p>

		<p>slovného opisu (<i>na západnom pobreží, severne od...</i>). V prípade, že žiaci atlas nemajú, možno použiť online atlas.</p> <p>Rozvíjať prácu so satelitnými snímkami a fotografiami umožňuje aktivita Mapový detektív.</p> <p>Efektívnym spôsobom rozvíjania geografického myslenia je využiť osobnú geografiu žiakov.</p> <p><i>Ako si tvoria svoje mentálne mapy bezprostredného okolia? Zadaťte im úlohu nakresliť mapu ich cesty do školy, na ktorej vyznačia viaceré pre nich dôležité body (križovatka, zaujímavý dom, stromoradie, schody...).</i></p> <p>K mapám a mapovej tvorbe vznikla aj séria zaujímavých krátkych videí, ktorú pripravilo Slovenské múzeum máp. Žiakom priblížia základy kartografie a oboznámia ich s históriou tvorby máp vo svete a na Slovensku.</p> <p>Ťažiskovým učivom geografie 5. ročníka sú rozmanité typy krajín na Zemi, v ktorých sa premietajú viaceré geografické aspekty (vzdialenosť od rovníka či oceánu, nadmorská výška, podnebné pásmo, vodstvo, vplyv ľudskej činnosti a pod.). Práve typy krajín preto vnímame ako kľúčovú tému, ktorej by sa do konca školského roka mala venovať zvýšená pozornosť. Žiaci o nich môžu vyhľadávať informácie na internete alebo v encyklopédiách a vybraný typ krajiny následne spracovať do podoby jednoduchého 3D modelu (diorámy), na ktorom typ krajiny predstavia.</p> <p>Učivu o podnebí a počasí sa môžu žiaci venovať bádateľsky orientovanými aktivitami. Napríklad tak, že si doma vytvoria viaceré meteorologické pomôcky na predpovedanie počasia.</p> <p>Viaceré témy geografie pre 5. ročník sú spracované v edukačných videách a k nim vytvorených interaktívnych učebných materiáloch v balíkoch projektu Fenomény sveta.</p>
--	--	--

<p>6.</p>	<p>Prepojenia nášho každodenného života so životom ľudí v iných častiach sveta</p> <p>Porovnanie, posúdenie a prezentácia (jednoduchá analýza a interpretácia) geografických informácií v rôznej podobe (texty, grafy, tabuľky, schémy, diagramy, fotografie, filmy a pod.).</p> <p>Interpretácia máp rôzneho druhu v digitálnej aj tlačenej podobe</p> <p>Orientácia na mape, vyhľadávanie polohy vybraných geografických prvkov na mape Afriky a Ázie</p> <p>Získanie a fixácia základných poznatkov z geografie Afriky a Ázie</p> <p>Kreatívne spracovanie získaných geografických poznatkov</p>	<p><u>Pôvod môjho oblečenia</u> – Žiaci preskúmajú svoj šatník a zistia, z ktorých štátov sveta pochádza ich oblečenie. Výsledky spracujú v tabuľke, grafe a kartograme. Princíp aktivity je možné využiť aj na zmapovanie pôvodu potravín, hračiek, elektroniky a ďalších výrobkov, ktoré nájdú žiaci vo svojej domácnosti.</p> <p><u>Cesta do školy</u> – Žiaci porovnajú svoju cestu do školy so spôsobom dopravy za vzdelaním ich rovesníkov zo sveta. Pracujú s fotografiami, mapou a textom.</p> <p>Riešenie aplikačných úloh zameraných na <i>Afriku</i> a <i>Áziu</i>, ktoré sú založené na čítaní tematických máp, jednoduchších grafov a infografík. Ak nemajú žiaci doma školské atlasy, dá sa využiť digitálny on-line atlas českého portálu <u>Mapy.cz</u>, ktorý obsahuje aj dve vytvorené ukážkové lekcie.</p> <p>Viacere aplikačné úlohy k svetadielom <i>Afrika</i> a <i>Ázia</i> možno nájsť v návrhoch bádateľsky zameraných scenárov vyučovacích hodín: <u>Obyvateľstvo a sídla Afriky</u>, <u>Hospodárstvo Afriky</u>, <u>Obyvateľstvo a sídla Ázie</u>, <u>Hospodárstvo Ázie</u>.</p> <p>Využiť možno tiež dostupné a u žiakov obľúbené on-line mapové hry na webových stránkach <u>umimefakta.cz</u>, <u>Seterra</u> alebo <u>geograf.in</u>.</p> <p>Komplexne spracované interaktívne on-line kvízy ku všetkým témam regionálnej geografie <i>Ázie</i> sú dostupné <u>na tomto odkaze</u>. Nezameriavajú sa len na znalosti faktov, ale obsahujú aj rôznorodé aplikačné úlohy na prácu s mapami a grafmi. On-line testy pre tieto témy učiva ponúka aj webová stránka <u>Alf</u>.</p> <p>Žiaci spracujú vybranú tému z geografie <i>Afriky</i> či <i>Ázie</i> (pamiatky UNESCO, prírodné zaujímavosti, najväčšie mestá, najvyššie vrchy a pod.) v podobe mapového príbehu v Google Earth (<u>návod pre žiakov v slovenčine</u>) alebo ako kreslenú mapu, plagát, jednoduchú webstránku či vedomostnú hru alebo kvíz.</p>
-----------	---	--

<p>7.</p>	<p>Orientácia na mape, vyhľadávanie polohy vybraných geografických prvkov na mape Európy</p> <p>Praktická aplikácia získaných informácií využiteľná v živote žiakov</p> <p>Porovnanie, posúdenie a prezentácia (jednoduchá analýza a interpretácia) geografických informácií v rôznej podobe (texty, grafy, tabuľky, schémy, diagramy, fotografie, filmy a pod.)</p> <p>Tvorba jednoduchých tematických máp</p> <p>Získanie a fixácia základných vedomostí z geografie Európy</p>	<p>Na rozvoj orientácie na mape <i>Európy</i>, určovanie polohy geografických prvkov (napr. štátov) možno využiť dostupné a u žiakov obľúbené on-line mapové hry na webových stránkach umimefakta.cz, Seterra a geograf.in.</p> <p>Žiaci naplánujú svoj týždňový zahraničný výlet vo vybranom európskom štáte. Musia pritom brať do úvahy všetky praktické náležitosti cesty a nezabudnúť na vopred stanovený rozpočet. Výstupom môže byť interaktívny mapový príbeh v Google Earth. Inšpiráciou k aktivite môže byť toto zadanie.</p> <p>Žiaci vyhľadajú a prezentujú informácie o počasí v Európe (SHMÚ, Windy.com). Ak radi nahrávajú vlastné videá, môžu sa zahrať na meteorológov a vytvoriť jednoduchú predpoveď počasia.</p> <p>Žiaci porovnajú dva alebo tri vybrané štáty Európy pomocou Venneho diagramu. Údaje na kategorizáciu môžu mať žiaci vopred zadané, nadanejší žiaci ich môžu vyhľadať a do diagramu zaradiť aj sami.</p> <p>Žiaci vytvoria jednoduchú tematickú mapu (kartogram), ktorá zobrazuje populáciu v štátoch Európy. Využiť môžu on-line nástroj Mapchart.</p> <p>Komplexne spracované interaktívne on-line kvízy k viacerým témam učiva z geografie <i>Európy</i> sú dostupné na tomto odkaze. Nezameriavajú sa len na znalosti faktov, ale obsahujú aj rôznorodé aplikačné úlohy na prácu s mapami a grafmi. On-line testy pre všetky učivá ponúka aj webová stránka Alf.</p>
<p>8.</p>	<p>Praktická aplikácia získaných informácií využiteľná v živote žiakov spojená s rozvojom kritického myslenia a kreatívnym riešením úloh</p> <p>Porovnanie, posúdenie a prezentácia (jednoduchá analýza a interpretácia) geografických informácií v rôznej podobe (texty, grafy, tabuľky, schémy, diagramy, fotografie a pod.)</p> <p>Rozvoj čitateľskej gramotnosti</p>	<p>Žiacka cestovná kancelária – Žiaci majú za úlohu pripraviť poznávaciu cestu po Slovensku pre zahraničných turistov podľa ich konkrétnych požiadaviek. Počas práce pracujú s turistickými portálmi na internete (mapa atrakcií na vypadni.sk, slovakia.travel, regionálne turistické portály, ako sú</p>

	<p>Kreatívne spracovanie získaných geografických poznatkov</p>	<p>kosciceregion.com, centralslovakia.eu a pod.). Výstupom je informačná brožúrka s mapou.</p> <p>Vhodnou alternatívou môže byť zameranie aktivity na možnosti cestovného ruchu v okrese, ktoré nasmeruje žiakov k hlbšiemu spoznávaniu ich blízkeho okolia.</p> <p>Aplikačné úlohy na prácu s tematickými mapami a grafmi so zameraním na obyvateľstvo a sídla Slovenska. Žiaci pracujú s interaktívnym online atlasom. Ďalšie digitálne mapy Slovenska vhodné na využitie pri dištančnom vzdelávaní žiakov sú dostupné na tomto odkaze. Pomocou detailných topografických máp a ortofotomáp Slovenska na webovom portáli Mapy.cz môžu žiaci vyhľadávať trasy medzi vybranými miestami na mape, plánovať turistické výlety v okolí a pod.</p> <p>Malo by byť nad Jánošíkovom vybudované lyžiarske stredisko? – prostredníctvom aktivity sa žiaci oboznámi s kladnými a zápornými stránkami budovania lyžiarskych stredísk. Jej cieľom je tvorba žiackych rozhodnutí na základe práce s informáciami a vcítenia sa do rolí viacerých vybraných aktérov rozhodovacieho procesu. Odpoveď na základnú otázku preto nemá vopred stanovenú kladnú alebo zápornú odpoveď. Je na samotných žiakoch, ku ktorej z odpovedí sa priklonia. Aktivita simuluje realitu, pracuje s fiktívnou obcou Jánošíkovo.</p> <p>Žiaci pracujú s textami článkov o živote v slovenských obciach z reportáží Tak si tu žijeme. Život vo vybraných obciach porovnávajú so životom vo svojej obci, hľadajú spoločné a odlišné. Podľa reportáží sa môžu pokúsiť napísať podobný text o svojej obci.</p> <p>Svet za oknom – Žiaci sú doma a krajinu môžu spoznávať prevažne spoza okna. Využiť možno jednoduchú aktivitu, v ktorej odfotia svoj pohľad z okna a pridajú mu anotáciu. <i>Čo z neho vidia</i></p>
--	--	---

		<p>(aké vrchy, budovy...), ako to na nich pôsobí, aký by bol ich vysnívaný pohľad z okna?</p> <p>Žiaci vytvoria jednoduché didaktické hry o geografii Slovenska alebo vybranej oblasti či obci pomocou rôznych šablón na tvorbu hier v PowerPointe, alebo v nástroji Kahoot! či Purpose Games.</p>
<p>9.</p>	<p>Podobnosti a rozdielnosti nášho života so životom ľudí v rôznych častiach sveta. Tolerancia k inakosti a empatie k ľuďom s iným kultúrnym či ekonomickým zázemím</p> <p>Zložitosť krajiny a silná vzájomná previazanosť jej prírodných a socioekonomických zložiek/najväčšie problémy ľudstva a ich vhodné riešenia</p> <p>Orientácia na mape, vyhľadávanie polohy vybraných geografických prvkov na mape Ameriky a Austrálie</p> <p>Kreatívne spracovanie a aplikácia získaných geografických poznatkov</p> <p>Získanie a fixácia základných poznatkov z geografie Ameriky a Austrálie</p>	<p><i>Ako žijú ľudia vo svete?</i> – Žiaci sa vydajú na virtuálnu návštevu do vybraných domácností (rodín) na stránke projektu Dollar Street. Spoznávanie príbehov a životov vybraných rodín vo svete namiesto „suchých“ ekonomických ukazovateľov, môže napomôcť k zmene stereotypných predstáv, ktoré v sebe o ľuďoch z odlišného kultúrneho a ekonomického prostredia neraz nosíme. Zadanie aktivity je dostupné na Orbis Pictus po bezplatnej registrácii.</p> <p>Žiaci môžu pracovať s vybranými edukačnými videami a k nim vytvorenými interaktívnymi učebnými materiálmi v balíčkoch projektu Fenomény sveta.</p> <p>Žiaci si môžu pozrieť celý dokumentárny film <i>Domov</i> (Home), ktorý je v slovenčine dostupný na tomto odkaze. Cesta po 50 krajinách sveta je ódou na krásu a harmóniu našej planéty. Úvodná časť filmu divákov oboznamuje s vývojom Zeme, fungovaním prírodných systémov a nástupom človeka. Film hovorí o problémoch životného prostredia a súčasných výzvach, ktorým ako ľudstvo čelíme. K filmu možno vopred pripraviť sériu otázok a úloh.</p> <p>Na rozvoj orientácie na mape <i>Ameriky</i> a <i>Austrálie</i>, určovanie polohy geografických prvkov (napr. štátov) možno využiť dostupné a u žiakov obľúbené on-line mapové hry na webových stránkach umimefakta.cz, Seterra a geograf.in.</p> <p>Žiaci spracujú vybranú tému z geografie <i>Ameriky</i> alebo <i>Austrálie</i> v podobe mapového príbehu v Google Earth (návod pre žiakov v slovenčine) alebo ako kreslenú mapu, plagát, jednoduchú webstránku či vedomostnú hru alebo kvíz.</p>

		<p>Žiaci 9. ročníka by mali mať už široké geografické vedomosti. <i>Vedia ich aj aplikovať, dať ich do súvislostí a využiť ich v originálnej podobe?</i> Zistiť to možno cez zadanie s úlohou vymyslieť svoj vlastný fiktívny štát.</p> <p>Zahrajte sa so žiakmi (cez nástroj na organizáciu on-line videohovorov, ktorý využíváte) didaktickú hru venovanú opakovaniu učiva o Severnej Amerike.</p> <p>On-line kvízy k učivám z geografie <i>Ameriky</i> a <i>Austrálie</i> sú dostupné na: Alf.</p>
--	--	---

POZNÁMKA

Kľúčové učivo a **Návrhy/príklady aktivít** sú koncipované rámcovo, čím dávajú učiteľovi slobodu v ich napĺňaní, môže ich bližšie špecifikovať, konkretizovať a rozvíjať v podobe aktivít s prihliadnutím na aktuálne kognitívne schopnosti, už osvojené vedomosti a zručnosti žiakov, ako aj materiálo-technické vybavenie, ktoré majú k dispozícii počas domácej prípravy.

V rámci vyučovania geografie odporúčame:

- ✓ zamerať sa predovšetkým na rozvíjanie základných cieľov geografie, nie na rigidné napĺňanie jej výkonových štandardov;
- ✓ využívať aplikačné úlohy, ktoré rozvíjajú najmä praktické schopnosti, nie zadania na memorovanie vzájomne neprepojených faktografických poznatkov;
- ✓ nesnažiť sa „prebrať“ predpísané učivo za každú cenu, skôr sa venovať prehlbovaniu už nadobudnutých vedomostí a schopností;
- ✓ pracovať s rôznymi zdrojmi geografických informácií, ako sú mapy, grafy, tabuľky, fotografie, videá a pod.;
- ✓ rozvíjať kreativitu žiakov prostredníctvom tvorivých úloh;
- ✓ využívať záujmy, skúsenosti a „osobnú geografiu“ žiakov, zároveň brať ohľad na súčasné obmedzenia;
- ✓ rozvíjať záujem o okolie, aktuálne dianie vo svete, na konkrétnych príkladoch ukazovať využitie geografie v každodennom živote;
- ✓ vyčleniť si pre žiakov čas na konzultačné hodiny, počas ktorých sa na vás môžu obrátiť.

VZDELÁVACIE CIELE

1. Identifikovať odkazy minulosti na súčasnosť a každodenný život
2. Určiť na základe vedomostí o historickom vývoji sveta výhody a nevýhody globálnych tendencií
3. Zhodnotiť dopady historického vývoja na obraz súčasného Slovenska

ROČNÍK	KLÚČOVÉ UČIVO	NÁVRHY/PRIKLADY AKTIVÍT
5.	Druhy komunikácie medzi ľuďmi (história a súčasnosť) Príbeh z minulosti svojho regiónu	<p>Námety na uvažovanie a písomné spracovanie pre žiakov <i>Ktoré komunikačné médiá využívate najčastejšie? – možnosť vytvorenia tabuľky s frekvenciou využívania počítača, notebooku či tabletu, TV, rádia, novín, mobilu (na telefonovanie) atď. napríklad na týždennej báze.</i> <i>Ako podľa vás vyzeral život ľudí v čase, keď ešte neboli tak rozvinuté alebo dokonca vynájdené moderné komunikačné technológie?</i> <i>Ako by sme fungovali v súčasnej kríze bez prístupu k informačným zdrojom? Ako by sme sa kontaktovali a odovzdávali si nové informácie? – priestor na kreativitu, hľadanie alternatívnych riešení</i></p> <p>Ďalšie podnety na prácu <i>Analytická časť učebníc <i>Dejepis. Stretnutie s minulosťou; Dejepis 5. Pátrame po minulosťi; Dejepisná čítanka 2</i>: napríklad technologický postup, prostredníctvom ktorého riešia tieto problémové otázky: <i>Prečo naše oko musí vyvinúť väčšie úsilie, aby sme prečítali a porozumeli textu, ktorý je písaný rukou? Prečo tlačný text vytvára na rozdiel od rukopisného textu väčší dojem usporiadanosti, presnosti, rovnomernosti, pravidelnosti? Prečo pisári kritizovali vynález kníhtlače a nesúhlasili s ním?</i></i></p> <p>Vlastný historický výskum</p>

		<p>Spomienky starých rodičov a príbuzných na predchádzajúce prípady epidémií (pandémií) a vojen v minulosti (možnosť pripraviť si krátke interview s otázkami a zahrať sa na novinárov pátrajúcich po zisťovaní príčin a dôsledkov šírenia chorôb a vojen, tendenciách správania sa ľudí v krízových obdobiach, okolnostiach odhaľovania schopnosti riešiť núdzové situácie a pod.), príp. o živote v regióne z obdobia, keď boli vo veku ich vnúčať.</p> <p>K téme náboženstiev <i>Atetizmus vs náboženstvo</i> Dostupné na: https://www.youtube.com/watch?v=w4Bjtbwu-Jc</p>
6.	Antika (v prítomnosti), Limes Romanus Sociálne skupiny (stredoveká spoločnosť)	<p>Pátranie po odkaze antiky v našej prítomnosti <i>Za čo by sme mohli byť povďační starým Grékom a Rimanom?</i> <i>Kde všade možno hľadať prejavy, stopy po antickej kultúre?</i> <i>Aký je jej odkaz pre našu prítomnosť?</i></p> <p>Práca so slovníkom a/alebo internetom Vyhľadať slová vo svojom materinskom jazyku, ktoré majú grécky alebo latinský pôvod.</p> <p>Práca s Dejepisnou čítankou 1 Príbeh <i>O Zázračnom daždi na Hrone</i> <u>Námety na spracovanie:</u> <i>Prečo sa starí Rimania ocitli na území dnešného Slovenska?</i></p> <p>Možné inšpirácie <i>Uvarili sme 2000 rokov starý koláč, rímsky recept</i> Dostupné na: https://www.youtube.com/watch?v=fbdpxGKRBQU <i>Uvarili sme 2000 rokov starú polievku, rímsky recept</i> Dostupné na: https://www.youtube.com/watch?v=SlmcOLFrtQ <u>Tip na on-line vyhľadávanie:</u> Gerulata, Laugaricio</p> <p>Projekt do konca školského roka</p>

		Zostaviť turistického sprievodcu o divoch starovekého sveta (žiaci k tomu môžu vytvoriť aj mapu s pomenovaním týchto miest, ich umiestnením do niektorej starovekej ríše, krátkym opisom historického významu a prípadne aj lokalizovaním do niektorého z dnešných štátov – využitie vedomostí z geografie; spracovanie môže byť napr. vo forme prezentácie).
7.	Zámorské objavy (objavovanie a podmaňovanie sveta)	<p>Práca s Dejepisnou čítankou a/alebo pozerať vybraného dokumentu a/alebo čítať vybraného odborného textu <i>o zmene objaviteľov „nového“ sveta na dobyvateľov.</i></p> <p>Texty z Dejepisnej čítanky: <i>Kolumbovo vajce; Ako Vasco Balboa objavil Tichý oceán; Hľadanie Eldoráda a Čím Amerika obohatila ľudstvo.</i></p> <p>Námety na diskusiu a premýšľanie</p> <p><i>Čo ľudí viedlo k tomu, že kvôli objavovaniu vzdialených svetov, krajín riskovali svoj život?</i></p> <p>Tip na učebnú aktivitu</p> <p>Film alebo kniha s tematikou o pôvodných obyvateľoch Ameriky, otroctva, boja o nezávislosť alebo z obdobia vojny Juh proti Severu a pod. a ich porovnanie so súčasnými Spojenými štátmi, príp. identifikácia historických nepresností. Cieľom je dopracovanie sa k uspokojivej odpovedi pri zohľadnení historických, spoločenských, geografických aj etických súvislostí.</p>

8.	Moderný slovenský národ	<p>Slovenské národné hnutie</p> <p>Porovnať ciele slovenského národného hnutia v 19. storočí podľa subjektívneho uváženia do troch kategórií – dôležité, neutrálne, nedôležité. Nosné dokumenty: <i>Žiadosti slovenského národa</i>, <i>Memorandum národa slovenského</i>. Žiaci si môžu svoje rozdelenie zdieľať cez aplikácie, uviesť argumenty pre delenie a porovnať si, čo bolo voľakedy len snom a čo je dnes realitou na Slovensku, a čo bolo pre predkov prioritou a dnes si to často nevieme dostatočne vážiť.</p> <p>Vystáhovalectvo v čase Rakúsko-Uhorska</p> <p>Identifikovať z vybraných dokumentov poskytnutých žiakom dôvody vystáhovalectva v čase Rakúsko-Uhorska a porovnať ich so súčasnými príčinami. Opísať dôsledky (výhody aj nevýhody) vystáhovalectva v minulosti a v súčasnosti.</p> <p>K téme reformácie</p> <p>Dostupné na: https://www.youtube.com/watch?v=7Hi7g9UHGJY</p> <p>Ďalšie podnetné materiály nájdete v <i>Dejepisnej čítanke</i>.</p> <p>Inšpirácie k ČSR (1918 – 1939)</p> <p><i>O Milanovi Rastislavovi Štefánikovi</i></p> <p>Dostupné na: https://www.youtube.com/watch?v=he_HBwet2lo</p> <p><i>Vznik ČSR</i></p> <p>Dostupné na: https://www.youtube.com/watch?v=YOeGXEm2wao</p> <p><i>Ako sa žilo v ČSR</i></p> <p>Dostupné na: https://www.youtube.com/watch?v=rj2hhhdh9A</p>
----	-------------------------	--

<p>9.</p>	<p>Spracovať spomienky svedka augustových udalostí Zistiť konkrétne prejavy „normalizácie“ v každodennom živote</p>	<p>Podnety Analytická časť učebnice <i>Dejepis 9. Pátrame po minulosti; Dejepisná čítanka 4</i> (pozn. texty orientujú žiakov na každodennosť i možnosti pátrania v rodinnej histórii). Pozrieť si film alebo TV dokument o životnom príbehu <i>Jána Palacha</i> alebo iného horlivého odporcu návratu totality do Československa po krátkom období uvoľnenia diktatúry (Pražská jar). Po pozretí filmu alebo dokumentu sa môžete žiakov opýtať cez on-line komunikáciu: <i>Aký dojem vo vás zanechal životný príbeh danej osoby? Pokladáte jeho obetu za správne rozhodnutie? Je vznešená myšlienka (napr. exemplárny protest vo forme samovraždy na verejnosti) hodná obety vlastného života, ktorý by za bežných okolností mal byť sám o sebe najväčšou hodnotou? Ako by ste reagovali vy na pocity nespravodlivosti, krivdy, okupácie, straty ideálov a pod.?</i></p> <p>Námet na film <i>Horiaci ker</i> – zahŕňa realistický obraz atmosféry vo vtedajšej spoločnosti Dostupné na: https://www.csfed.cz/film/313105-horici-ker/prehled/ Pri sprítomňovaní reálnych podmienok panujúcich u nás v období normalizácie obráťte pozornosť na materiály <i>Ústavu pamäti národa</i> a využite ich pri zadávaní úloh žiakom. <i>Informačné letáky pre žiakov</i> Dostupné na: https://www.upn.gov.sk/sk/informacne-letaky-pre-studentov/ <i>Svedkovia z obdobia neslobody</i> – projekt oral history Dostupné na: https://www.upn.gov.sk/sk/projekt-oral-history-svedkovia-z-obdobia-neslobody/ <i>Kompletný podporný materiál k tematike okupácie</i> Dostupné na: https://www.21august1968.sk/ <i>Kompletný podporný materiál k tematike Nežnej revolúcie</i> Dostupné na: https://www.17november1989.sk/</p>
-----------	---	---

		<p>Existuje aj možnosť opýtať sa rodičov a starých rodičov na ich skúsenosti s obdobím normalizácie. Žiaci si môžu zaznamenávať odpovede a vytvoriť hodnotiacu tabuľku pozitív a negatív. Na ich základe identifikujú, či sa rodičom a starým rodičom žilo lepšie za predchádzajúceho nedemokratického režimu alebo teraz. K zisteniam môžu pridať aj vlastnú reflexiu, založenú na skúsenostiach s moderným svetom, slobodou a demokratickým zriadením (vyvodenie logických záverov o hodnote slobody a demokracie).</p> <p>Edukačná hra</p> <p>Zahrajte sa s rodinnými príslušníkmi internetovú spoločenskú hru, ktorá okrem zábavy obohatí vaše vedomosti a umožní zaspomínať si na revolučný rok 1989. Hra je v českom jazyku, ale veríme, že to nebude prekážkou pre jej využitie na edukačné účely.</p> <p><i>Akcia sloboda</i></p> <p>Dostupné na: https://www.ceskatelevize.cz/program/akcesvoboda/</p> <p><i>O Charte 77</i></p> <p>Dostupné na: https://www.youtube.com/watch?v=bYjtgi1qBJU</p> <p><i>O Nežnej revolúcii</i></p> <p>Dostupné na: https://www.youtube.com/watch?v=0oKwRteEXak&t=68s</p> <p><i>Berlínsky múr</i></p> <p>Dostupné na: https://www.youtube.com/watch?v=0N4TcW_QWZk</p> <p>K téme 2. svetovej vojny</p> <p>Dostupné na: https://www.youtube.com/watch?v=WPv_UMqcdFk</p> <p><i>O Slovenskom národnom povstaní</i></p> <p>Dostupné na: https://www.youtube.com/watch?v=d2viJJetKwY</p> <p>O extrémizme</p> <p>Dostupné na: https://www.youtube.com/watch?v=m4TnBvJeOPw</p> <p>O vzniku Európskej únie</p> <p>Dostupné na: https://www.youtube.com/watch?v=typXzXSbZDM</p>
--	--	--

POZNÁMKA

Kľúčové učivo a **Návrhy/príklady aktivít** sú koncipované rámcovo, čím dávajú učiteľovi slobodu v ich napĺňaní, môže ich bližšie špecifikovať, konkretizovať a rozvíjať v podobe aktivít s prihliadnutím na aktuálne kognitívne schopnosti, už osvojené vedomosti a zručnosti žiakov, ako aj materiálno-technické vybavenie, ktoré majú k dispozícii počas domácej prípravy.

Uvedené učebné situácie predstavujú možné podnety na tvorbu korešpondenčných učebných úloh, ktoré nevyžadujú výlučne len faktografiu. Súčasne sú podnetom na spestrenie interpretačných možností učiteľov na dlhodobej ceste k „živému slovu.“

Predpokladom postupu viac do tematickej hĺbky, a nie stále len do chronologickej šírky, je naša spôsobilosť výraznejšie prepracúvať, rekonštruovať vymedzený tematický celok učiva, „nič nenechať tak, ako sa nám to predkladá.“ Výsledkom takéhoto postupu je vyberať pre žiakov predovšetkým také historické udalosti, javy, procesy, pojmy, ktoré prispeli v minulosti k výraznej zmene a mali dlhodobé dôsledky pre ľudskú spoločnosť. Súčasne vyberať ich aj podľa toho, ako prispeli k vyjasneniu trvalých alebo naopak novo sa objavujúcich problémov či výziev, ktoré mali vplyv na život v minulosti alebo nás ovplyvňujú až do našej prítomnosti. Napríklad takýmto exemplárnym fenoménom je kníhtlač ako počiatok mediálneho sveta, ktorá je súčasťou výučby v 5. i 7. ročníku základnej školy. Historický význam tohto fenoménu, ktorý ovplyvňuje aj našu prítomnosť, oprávňuje učiteľov, aby ho zvýraznili tematicky do hĺbky v danej obsahovej šírke, do ktorej patrí, najmä v zmysle ako fungovala, čo spôsobila, a nie prevažne, že len bola. Je to konkrétny príklad, ako si máme vyberať učebný obsah, ktorý by lepšie fungoval v elektronickej výučbe, aby sme zabránili faktografickej preťaženosti a faktografickému preverovaniu znalostí. A mohli tak hľadať odpovede na otvorené problémové otázky, napríklad ako kníhtlač postupne zmenila stredovekého človeka, nie prostredníctvom hotového faktografického výkladu, ale podnetných zaujímavých písomných a obrazových prameňov, v ktorých treba niečo vypátrať. Práve tieto pramene sa môžu stať aj súčasťou dlhodobej korešpondenčnej úlohy pre žiakov, aby mohli na základe adekvátnych analytických otázok vytvárať, konštruovať svoje osobné významy. Vytváranie takýchto učebných úloh je potom súčasťou formatívneho hodnotenia, teda hodnotenia žiakov ako celistvých osobností, najdôležitejších spolupracovníkov učiteľa, ktorý s nimi pracuje na spoločnom probléme. Výber učebného obsahu v jednotlivých ročníkoch chápeme ako orientačne modelový, lebo pestrosť chronologického preberania učiva je mimoriadne rozdielna, čo považujeme za prirodzené. Naznačený možný spôsob metodických podnetov sa dá uplatňovať v akomkoľvek učebnom obsahu, ideálne v každodennej interakcii učiteľa a jeho žiakov, mnohé sa však dá využiť aj v týchto mimoriadnych podmienkach, v ktorých sa spolu nachádzame.

VZDELÁVACIE CIELE
<ol style="list-style-type: none"> 1. Porozumieť a zdôvodniť nutnosť existencie pravidiel a noriem spoločenského spolunažívania. 2. Zdôvodniť nutnosť existencie práv a povinností (detí/rodičov/žiacov/učiteľov/občanov), uviesť príklady. 3. Rozvíjať záujem o spoločenské (aktuálne) dianie vo svete s dôrazom na občiansku uvedomelosť. 4. Vysvetliť na príkladoch základné princípy demokracie; uviesť príklady právnych noriem. 5. Vysvetliť na príkladoch pojmy <i>trh</i>, <i>trhová ekonomika</i>, <i>vzácnosť zdrojov</i>.

ROČNÍK	KĽÚČOVÉ UČIVO	NÁVRHY/ PRÍKLADY AKTIVÍT
6.	Všetci sme súčasťou rôznych spoločenstiev (rodina, škola, susedstvá, športové združenia), ktoré sú založené na rôznych pravidlách	<p>Na konkrétnych príkladoch zo života je možné ilustrovať, rôznorodé motivácie, ktoré vedú ľudí k tomu, aby vytvárali spoločenská a pospolitosti. Učiteľ si môže pripraviť sumár pravidiel, o ktorých žiaci rozhodujú, či sú dobré/zlé, funkčné/nefunkčné, zdôvodňujú rozhodnutie.</p> <p>Napríklad: <i>Ako predjedlo nejeme cukríky./Domáce úlohy sú v školách zakázané./Zakazuje sa v škole žuť žuvačku./Žiaci sa môžu rozhodnúť, ktorú vyučovaciu hodinu vynechajú./Starší učitelia by mali mať ľahší rozvrh hodín./Dobré ploty robia dobrých susedov.</i></p>
	Plynulé fungovanie spoločenstiev vyžaduje povinnosti, no zároveň umožňuje nároky	Učiteľ navedie žiakov k formulovaniu zoznamu nárokov/ povinností dieťaťa v rodine/v školskej triede/v škole. Sumár povinností rodiča voči dieťaťu. Sumár povinností/nárokov učiteľa voči žiakovi/kolegom/škole. Uviesť príklady a zdôvodnenia.
	Všetci sme súčasťou jedného veľkého spoločenstva, ktoré žije na území Slovenskej republiky. Je to štát, ktorý zaisťuje rôzne dobré veci pre všetkých, keď na to jednotliví ľudia alebo rodiny nestačia. V rodine som dcérou; v škole som žiačkou; na	Učivo šiesteho ročníka prirodzene akceleráciou spoločenstiev uvádza pojem <i>občana</i> a žiak má zdôvodniť význam <i>občianstva</i> . Učiteľ vychádza z hesla „ <i>Iba aktívny občan môže ovplyvniť dianie v spoločenstve</i> “, pričom táto možnosť sa diskutuje od úrovne rodiny/školy/obce až po úroveň štátu. Žiaci vyhľadávajú príklady, na ktorých ilustrujú aktívne zapojenie

	ulici som susedom; vo futbalovom klube som obrancom; v štáte som občanom	ľudí do diania, ktoré a) sa nevzťahuje len na okruh rodiny a príbuzných; b) je nezištné. Učiteľ tak na konci šiesteho ročníka predstaví pojem <i>občan</i> , viazaný na pojem <i>verejný priestor</i> . Vhodným materiálom na ilustráciu sú televízne noviny, iné médiá.
7.	Socializácia ako začlenenie sa jednotlivca do spoločenstva, prispôsobovanie sa, preberanie pravidiel a noriem Pre efektívne fungovanie v spoločenstve je potrebný rozvoj komunikačných zručností	Koncept socializácie v sebe nesie dva momenty: je ním najskôr samotné vrastanie do spoločenstva a zároveň potreba byť súčasťou tohto spoločenstva. Prvý moment je možné ilustrovať na príbehu <i>Knihy džunglí</i> (pôvodná knihy R. Kiplinga, nie detská verzia filmu, z ktorej môže učiteľ vybrať a zdigitalizovať vhodnú ilustratívnu pasáž), kde sa hlavná postava istým spôsobom socializuje do daného sveta. Druhý moment socializácie je možné ilustrovať na filme <i>Stroskotanec</i> , kde si hlavná postava vytvorí spoločníka z volejbalovej lopty. Krátke videá, ktoré zachytávajú ako Wilson vznikol a následne reakciu, keď ho Chuck stratí na mori, sú dostupné na: https://www.youtube.com/watch?v=dNLvRN2GUbg https://www.youtube.com/watch?v=LHtgKIFoQfE
	Jednotlivci sú rôzni, a tak je rôznorodá aj spoločnosť –táto rôznorodosť je niekedy zdrojom napätia a konfliktov, niekedy naopak solidarity	<i>Rozumejú žiaci rôznorodej štruktúre v spoločnosti?</i> <i>Ak štát vie, koľko detí navštevuje materskú školu/koľko má</i> <i>dôchodcov/koľko ľudí sa hlási k pravoslávnej viere, ako mu to môže</i> <i>pomôcť?</i> <i>Z čoho rôznorodosť pramení?</i> <i>Prečo má jedna rodina dve autá a iná ani jedno? Môže syn z rodiny,</i> <i>ktorá nemá auto, závidieť synovi s dvomi autami? Môže mať chuť im</i> <i>autá poškodiť?</i> <i>V obchodoch boli určené špeciálne časy, keď mohli nakupovať len</i> <i>dôchodcovia. Prečo?</i> Na základe týchto dvoch jednoduchých schematických príkladov je možné žiadať od žiakov napísať krátky text, ktorý zosumarizuje príklady

		<p>z aktuálneho diania reprezentujúce prosociálnu/dobrovoľnícku pomoc alebo existenciu napätia/ konfliktu.</p> <p>Príklady:</p> <p>https://myzahorie.sme.sk/c/22367485/ludia-si-navzajom-viac-pomahaju.html</p> <p>https://www.dobrenoviny.sk/c/180938/hrdinovia-dnesnych-dni-su-dobrovolnici-napriec-slovenskom-ktori-siju-ruska</p> <p>https://kosice.korzar.sme.sk/c/22355765/predaj-na-pridel-hadky-o-mydlo-aj-kosicanov-uz-zachvatila-nakupna-horucka.html</p> <p>https://www.dnes24.sk/svet-o-slovensku-hadky-medzi-matovicom-a-sulikom-uz-prekrocili-hranice-358907</p> <p>https://www.postoj.sk/54021/armada-pri-karantenzacii-osad-zvolila-riesenie-ktore-dokaze-zvladnut</p> <p>Pre príklady vojnových konfliktov/legitimity násilia je možné adaptovať materiál <i>Život v demokracii</i> (s. 90 – 92).</p> <p>Dostupné na:</p> <p>http://www.obcanskevzdelavani.cz/uploads/4a1fb98fe2ff234c9c17d449543d456a52af41bb_uploaded_cov2012-zivot_v_demokracii.pdf</p>
8.	Demokracia ako spôsob riadenia a účasti na moci, ktorý občanom umožňujú vstupovať do rozhodovacích procesov formou volieb alebo účasťou v rôznych združeniach, ktoré zvyšujú ich šancu sa presadiť (svoju moc)	<p>Iniciačná otázka</p> <p>Jana rozmýšľa: „Všetci ľudia platia dane. Z týchto daní môže štát stavať a opraviť diaľnice. Čo ak niekto nemá auto a povie si, že nemá záujem, aby ich štát stavala? Má radšej prírodu a nechce, aby sa kvôli cestám kľúčovali lesy.“</p> <p>Jane odpovedá otec: „Všetci ľudia – teda najmä dospelí – majú možnosť ovplyvniť, čo štát urobí s peniazmi, ktoré vyberie od ľudí.“ <i>Ako? O ktorých ďalších veciach sa môžu ľudia na dedinách a v mestách dohadovať? Zúčastňujú sa diskusie oni sami alebo radšej prenesú moc na zástupcov (politikov), ktorí o tom rozhodnú?</i></p>

		<p>Odpovede na otázky uvádzajú pojem a koncept volieb celoštátnych a miestnych politikov.</p> <p>Žiaci môžu vyhotoviť porovnanie: dvoch súperiacich politických strán vo vybranej oblasti (napr. povinný posledný ročník materskej školy); dvoch súperiacich kandidátov na starostu/primátora; počtu občanov, ktorí sa zo všetkých oprávnených voličov zúčastnili v posledných miestnych/celoštátnych voľbách.</p> <p>Učiteľ ponúkne ukážku ako napr.: https://domov.sme.sk/c/2267616/ochranari-trvaju-na-respektovani-prioritnej-funkcie-ochrany-prirody.html, na ktorej ilustruje, ako môže občan ovplyvniť rozhodnutia politikov.</p> <p>Žiaci si pripomenú krátky príbeh Márie Terézie (ako sa dostala k moci, prečo nebola volená). <i>Mohli si občania vždy vybrať, kto ich bude zastupovať?</i> Porovnanie so Zuzanou Čaputovou – ako sa dostala k moci?</p>
	Právo ako súhrn právnych noriem – nástroj, ktorý reguluje a ochraňuje každého občana	<p>Porozumenie hierarchii právnej sily môžu žiaci demonštrovať vyhľadáním konkrétnych VZN, vyhlášok, ... Žiaci v skupinách prezentujú zadania ako (obsah, forma, kto vydáva):</p> <p><i>Koľko má občan platiť za psa?</i> <i>Akou najväčšou rýchlosťou môžem ísť v obci?</i> <i>Aká dlhá je záručná doba môjho notebooku?</i> <i>Kde sa dozviem, aké má SR štátne symboly?</i> <i>Môžem sa zmeniť z katolíka na ateistu?</i> <i>Môžem ako 14-ročné dieťa pracovať?</i> <i>Môžem si prečítať list mojej spolusediacej, keď vybehne z triedy?</i> <i>Môže u nás pracovať ako lekárka žena, ktorá má čiernu farbu pleti?</i></p>
9.	Ekonómia ako <i>oikos</i> a <i>nomos</i>	Na základe etymológie pojmu <i>ekonómia</i> žiaci vysvetlia, ako o nej mohol písať Xenofón v časoch, keď sme ekonómov ešte nemali (stačí dohľadať

		<p>opis knihy, prípadne ak je možnosť, vybrať a naskenovať krátku ilustratívnu pasáž).</p> <p>Dostupné na: https://www.martinus.sk/?ultem=40592</p>
	Prečo nerobíme všetci všetko? Povolania, remeslá, služby	<p>Na príklade delby práce v spoločnosti (domácnosti) vysvetlíme žiakom základný predpoklad vzniku trhu. Učiteľ môže využiť tento príklad a adaptovať si ho na inú situáciu; technicky vie vysvetľovať a súčasne zapisovať.</p> <p>Dostupné na: https://www.youtube.com/watch?v=WJbJ7agopUM</p>
	Trh, trhová ekonomika. Miesto výmeny tovarov a služieb	<p>Žiaci uvažujú o príkladoch, keď:</p> <p>väčší/objemnejší tovar stojí menej ako malý (notebook vs diamant);</p> <p>čas a práca vynaložené na výrobu produktu sú oveľa väčšie ako konečná cena produktu;</p> <p>cena produktu je vysoká, náklady na jej výrobu sú nízke;</p> <p>fyzicky náročnejšia práca je platená menej ako duševná (menej náročná).</p> <p><i>Prečo je to tak?</i></p>
	Neobmedzenosť prianí a obmedzenosť zdrojov.	<p><i>Prečo si nemôžeme kúpiť všetko, po čom túžime?</i></p> <p>Žiaci vytvoria zoznam prianí a potrieb a zhodnotia, ktoré sú nevyhnutné a ktoré vedú odložiť.</p> <p><i>Rodinný rozpočet – čo tvorí položky, za ktoré rodina platí najviac?</i></p> <p>Žiaci na dvoch fiktívnych rodinných rozpočtoch môžu ukázať, ktorá rodina môže kúpiť spotrebič na splátky.</p>